

*Najserdeczniejsze
życzenia z okazji
zbliżających się
Świąt Bożego Narodzenia*

składa

Zarząd

Świątokrzyskiego

Instytutu Samorządu

Terytorialnego

Sfinansowano przez Narodowy Instytut
Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego
na lata 2018 – 2030

Grzegorz Orawiec

Prezes Zarządu ŚIST

SŁOWO WSTĘPU

Stare chińskie przysłowie mówi, że „podróż tysiąca mil, zaczyna się od pierwszego kroku”. Koniec roku (już 2021) to najlepszy moment, aby zatrzymać się na chwilę i zastanowić jaką podróż „tysiąca mil” przebyły w ostatnich latach nasze świętokrzyskie samorządy, kto wyznacza mapę tej podróży i dokąd ona prowadzi? „Zaparkujmy” więc na moment z dobrą święteczną kawą lub herbatą w rękę i zadumajmy się jaka jest świętokrzyska historia samorządowa i kto ją pisze?

Jak mawiał klasyk: „zaczynamy od początku”. Pierwszy krok milowy to rok 1990 kiedy w Polsce przywrócono faktyczny samorząd terytorialny na poziomie lokalnym. To była prawdziwy wybuch lokalnej samorządności i zaradności. Pierwsze wolne wybory samorządowe, nowi radni, wójtowie i burmistrzowie. Każdy uczył się nowej roli w nowych czasach. Najcenniejsza i absolutnie unikalna była eksplozja lokalnej energii. Prawdziwie oddolne inicjatywy i społeczne komitety budowy: dróg, wodociągów, czy też sieci gazowej. Kto to dziś jeszcze pamięta? Brakowało praktycznie wszystkiego: materiałów, dobrych wykonawców, no i przede wszystkim pieniędzy. Ale we wspólnym działaniu dla dobra społecznego (naprawdę to był priorytet) nie było spraw niemożliwych do załatwienia. A późniejsze barwne i huczne otwarcia lokalnych dróg, wodociągów, czy też remiz przeszły już do legendy lokalnych historii.

Kolejny kamień milowy to reforma samorządowa w 1999 roku. Zweryfikowano podział administracyjny Polski, wyniku którego powstało 16 województw, w tym Świętokrzyskie, o które przez wiele miesięcy dramatyczny bój toczyli mieszkańcy i liderzy społeczni. Jednocześnie dokonano zmian w podziale zadań, wzmacniając rolę powiatów i gmin, co w praktyce oznaczało decentralizację zarządzania krajem. Był to bardzo potrzebny i odważny krok, który znów uwolnił bezcenną lokalną energię. Wielu samorządowców poczuło, że można i warto skutecznie działać lokalnie, że samorządność jest nie tylko z nazwy ale i z codziennej praktyki narad, lokalnych sesji i wspólnych decyzji. Reforma samorządowa to był kluczowy „podkład” pod trzeci kamień milowy polskiej samorządności, czyli wejście Polski do Unii Europejskiej.

Ależ to było wydarzenia: 1 maja 2004 roku oficjalnie staliśmy się członkiem tej prawdziwej, upragnionej Europy XXI wieku. Po wielu latach w poczekalni, trudnych negocjacji i obserwacji, czy tam pasujemy i czy damy radę być częścią Zachodu. I jeszcze po drodze ta wielka niepewność, jaki będzie wynik referendum przedakcesyjnego w 2003 roku. Czy Polki i Polacy powiedzą tak europejskiej integracji? Nigdy nie zapomnę, gdy jako młody pracownik Biura Integracji Europejskiej w Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach cały 2002 jeździłem do wszystkich 102 gmin świętokrzyskich, aby tłumaczyć zasady obowiązujące w Unii Europejskiej oraz przyszłe szanse wynikające z wejścia Polski do UE. Oj, muszę przyznać, że z niektórych spotkań nie byłem pewny czy wrócę żywy. Emocje często sięgały zenitu. Ale wszystko dobrze się skończyło, a najpiękniejsze było to, że najbardziej „eurosceptyczne” świętokrzyskie samorządy szybko okazały się liderami w wykorzystaniu europejskich funduszy z programów Sapard, Phare, czy Ispa (kto jeszcze pamięta te nazwy?).

Czas biegnie „masakrycznie” szybko. Lokalna energia samorządowa i rozwojowa z tytułu wejścia Polski do UE to wspomnienie ostatnich prawie już 20 lat. Ale czasy nieustannie się zmieniają. Co dalej? Ostatni z pokolenia niezwykle doświadczonych samorządowców, którzy przeżyli te kamienie milowe powoli ale nieuchronnie przechodzą na zasłużoną emeryturę. Miejsce „starych wilków”, zajmują „młodzi i gniewni”. To naturalna zmiana pokoleniowa. A nowych wyzwani i to „z najwyższej półki” nie brakuje: uderzenie pandemii i jej długofalowe skutki, cyfryzacja naszego życia, zmiany klimatyczne i społeczne to tylko wybrane przykłady. Bruce Lee przypomniał kiedyś starożytną mądrość, że „rzeka nie świętuje, kiedy dopłyne do oceanu, po prostu płynie wciż i nieustannie”. I taki jest nasz samorząd. Nie ma końca swojej historii, kresu swojej drogi ani ostatecznego zwycięstwa. Zmieniają się tylko samorządowe pokolenia i kluczowe wyzwania. Szczęśliwego Nowego Anno Domini 2022! W samorządzie jak zwykle – będzie się działo.

Mali i średni przedsiębiorcy mają swojego rzecznika

Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców to stosunkowo nowa i młoda instytucja mająca za główne zadanie ochronę praw przedsiębiorców.

Rzecznik MSP powstał na mocy ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców.

Ombudsman dla mikrofirm

Rzecznik MSP stoi na straży praw mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców, w szczególności dba o poszanowanie zasady wolności działalności gospodarczej, pogłębianie zaufania przedsiębiorców do władzy publicznej, bezstronności i równego traktowania, zrównoważonego rozwoju oraz zasady uczciwej konkurencji i poszanowania dobrych obyczajów oraz słuszych interesów przedsiębiorców.

Do ustawowych zadań Rzecznika MŚP zalicza się przede wszystkim opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących interesów mikro, małych i średnich przedsiębiorców oraz zasad wykonywania działalności gospodarczej, a także pomoc w organizacji mediacji między przedsiębiorcami a administracją;

Dodatkowo Rzecznik MSP prowadzi działalność edukacyjną i informacyjną w zakresie wykonywania działalności gospodarczej w Polsce oraz współpracuje z organizacjami pozarządowymi, społecznymi i zawodowymi, których celem jest ochrona praw przedsiębiorców z sektora MŚP.

Do realizacji swoich ustawowych zadań Rzecznik MSP został wyposażony w dość silne kompetencje, choć są one ograniczone do działania tylko w sprawach pomiędzy przedsiębiorcą, a urzędem, samorządem bądź instytucją państwową. Rzecznik nie ma uprawnień do działania w sporach pomiędzy przedsiębiorcami.

Rzecznik MSP może więc żądać od organów władzy publicznej złożenia wyjaśnień, udzielenia informacji lub udostępnienia akt i dokumentów w sprawach konkretnych przedsiębiorców, a także wspierać przedsiębiorców na etapie postępowań administracyjnych, a w razie potrzeby także może wnieść skargę do sądu administracyjnego. Uprawnienia rzecznikowskie Rzecznika MSP są więc w tym obszarze podobne do dwóch kon-

Adam Krzysztof Abramowicz – Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców

Powołany został na stanowisko Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców 22 czerwca 2018 roku. Ukończył studia na Wydziale Mechanicznym i Organizacji Górnictwa Politechniki Lubelskiej oraz studia podyplomowe w zakresie technologii wód, ścieków i odpadów na Wydziale Inżynierii Sanitarnej Politechniki Wrocławskiej.

Prowadził z sukcesem własną działalność gospodarczą. Był jednym z głównych inicjatorów, a zarazem prezesem Zarządu Sieci Detalistów „Nasze Sklepy”, która powstała, by chronić małych i średnich przedsiębiorców. Był też jednym z założycieli oraz długoletnim prezesem Izby Gospodarczej Nowej Przedsiębiorczości w Białej Podlaskiej. Aktywna działalność biznesowa zaowocowała jego członkostwem w Radzie Polskiej Izby Handlu. Był radnym Rady Miasta Biała Podlaska oraz aktywnym działaczem samorządowym.

Posel na Sejm V, VI, VII i VIII kadencji. Wykorzystując zdobyte w przedsiębiorczości doświadczenie, był m.in. członkiem sejmowej Komisji Gospodarki i Rozwoju Sejmu RP (wcześniej Komisji Gospodarki) oraz Parlamentarnego Zespołu Wspierania Przedsiębiorców Poszkodowanych w Outsourcingu Pracowniczym przez organy administracji państwowej RP, a także przewodniczącym Parlamentarnego Zespołu na rzecz Wspierania Przedsiębiorczości i Patriotyzmu Ekonomicznego. W związku z powołaniem na funkcję rzecznika MŚP, wystąpił z PiS i złożył mandat poselski.

stytucyjnych organów – Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka.

Rzecznik MSP posiada także istotne kompetencje w zakresie zapewnienia pewności i jednolitości stosowania prawa. Może on występować do odpowiednich urzędów z wnioskami o wydanie objaśnień przepisów dotyczących działalności gospodarczej, a w przypadku dostrzeżenia rozbieżności w stosowaniu prawa przez sądy, możliwość Rzecznik może zwrócić się o rozstrzygnięcie problemu do Naczelnego Sądu Administracyjnego czy Sądu Najwyższego.

Jak działa Rzecznik?

Rzecznik podejmuje działania z urzędu lub na wnioski. Rzecznik, po zapoznaniu się z wnioskiem wskazuje wnioskodawcy przysługujące mu prawa i środki działania lub przekazuje sprawę do odpowiedniego organu. Jeśli Rzecznik uzna, że nie ma podstaw do podjęcia działań to informuje o tym wnioskodawcę, wraz z uzasadnieniem swojego stanowiska.

Rzecznik wspiera przedsiębiorców przy pomocy Biura Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców, które ma swoją główną siedzibę w Warszawie, albo za pośrednic-

Podczas spotkania świętokrzyskich przedsiębiorców z Rzecznika MŚP, które odbyło się we wrześniu w Cedzynie

twem czterech biur terenowych zlokalizowanych w Białymstoku, Krakowie, Poznaniu i Gdańsku.

Rzecznik MSP w Kielcach

Na zaproszenie Świętokrzyskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego w Kielcach gościł Pan Grzegorz Piątkowski – Dyrektor Ds. Międzynarodowych w Biurze Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców, który odpowiadał na pytania kieleckich przedsiębiorców i samorządowców. Pan Grzegorz Piątkowski przybliżył zebranym program Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców dotyczących zmian legislacyjnych w systemie prawnym regulującym zasady prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce. Pakiet proponowanych zmian pod nazwą „Dziesiątka Rzecznika MSP” zawiera propozycje zmian w zakresie ZUS dla przedsiębiorców, poziomu płacy minimalnej, zakazu nakładania przez ustawodawcę nowych obowiązków biurokratycznych

dla mikroprzedsiębiorców i likwidacji obecnie istniejących, a także wprowadzenie zasady zgodnie z którą zmiany prawa gospodarczego nakładające obowiązki dla przedsiębiorcy muszą być wprowadzane z minimum półrocznym wyprzedzeniem. Rzecznik w swojej dziesiątce postuluje rozliczanie się ryczałtem od przychodów bez ograniczeń wraz z dostosowaniem stawek do możliwości w poszczególnych branżach. Rzecznik domaga się zmian w zakresie biegu terminu przedawnienia, wprowadzenie nowego organu – rady odwoławczej z udziałem przedstawicieli samorządów zawodowych oraz urzędów, a także wprowadzenie realnej odpowiedzialności dyscyplinarnej i majątkowej urzędników i skrócenie czasu trwania postępowań gospodarczych. Rzecznik chciałby ograniczyć praktyki nadużywania tymczasowych aresztowań w przestępstwach gospodarczych. Jak podkreślił przedstawiciel Rzecznika MSP „Dziesiątka Rzecznika MSP” to ambitne, ale realne i możliwe do

realizacji postulatów realnych zmian w otoczeniu prawnym prowadzenia w Polsce biznesu.

Rzecznik MSP zaprasza wszystkich przedsiębiorców potrzebujących interwencji w sprawach pomiędzy biznesem a administracją do kontaktu z biurem terenowym w Krakowie.

Michał Płatek

BRMSI Biuro Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców

Biuro Rzecznika
Małych i Średnich Przedsiębiorców

BRMSI Biuro Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców

Terenowe Biuro Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców w Krakowie

ul. Kanonicza 11,
31-002 Kraków
tel.: +12 351 02 91, 721 721 930

e-mail: biuro@rzecznikmsp.gov.pl
www.rzecznikmsp.gov.pl

Ustawa o młodzieżowych Radach Gmin podpisana przez Prezydenta

1 czerwca Prezydent podpisał ustawę z dnia 20 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o samorządzie powiatowym, ustawy o samorządzie województwa oraz ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie wprowadzająca zmiany dotyczące funkcjonowania młodzieżowych rad na poziomie gmin, powiatów i województwa.

Obecnie kwestie związane z funkcjonowaniem młodzieżowych rad przy jednostkach samorządu terytorialnego zostały uwzględnione jedynie w ustawie o samorządzie gminnym. Brak jest regulacji prawnych dla działalności młodzieżowych rad przy samorządzie na szczeblu powiatowym i wojewódzkim. Dotychczas istniejące przepisy ograniczają zarówno możliwości powoływania rad, jak i zacieśniają ich zadania oraz kompetencje do wąskiej funkcji organu konsultacyjnego, a do tego pozostawiają szerokie możliwości ich interpretacji, co nie sprzyja jej stosowaniu.

Celem wprowadzonej zmiany jest uwzględnienie funkcjonowania młodzieżowych rad przy samorządzie powiatowym oraz przy samorządzie województwa, a także instytucjonalne wzmocnienie młodzieżowych rad przy jednostkach samorządu terytorialnego. Główną ideą przedstawionej nowelizacji ma być zwiększenie partycypacji obywatelskiej młodych ludzi na poziomie lokalnym przez efektywniej działające rady młodzieżowe. Dzięki ich aktywności przedstawiciele młodego pokolenia zyskują doświadczenie publiczne i społeczne, a także umiejętność analizy problemów lokalnych. Według wnioskodawców wzmocnienie młodzieżowych rad przysłuży się zwiększeniu poziomu edukacji obywatelskiej młodych osób, które w większym zakresie będą reprezentowane przez takie gremia na forum publicznym. Oznaczać to też będzie pobudzenie idei samorządności wśród młodzieżowych przedstawicieli danej wspólnoty lokalnej.

Proponowane zmiany doprecyzują mechanizm powoływania młodzieżowych rad przy jednostkach samorządu terytorialnego, a także dadzą możliwość złożenia wniosku o powołanie takiego gremium między innymi

zainteresowanym środowiskom młodzieżowym czy organizacjom pozarządowym. Dzięki temu podmioty jawnie zainteresowane powołaniem rady młodzieżowej będą mogły wyartykułować taką potrzebę, a organ stanowiący samorządu będzie zobowiązany do odpowiedzi na taki postulat.

Wzmocnienie młodzieżowych rad i sejmików zwiększy udział młodzieży w tworzeniu lub opiniowaniu na poziomie samorządu aktów prawnych, które dotyczą przyszłości młodego pokolenia.

Jak podkreślają wnioskodawcy przyjęta inicjatywa jest odpowiedzią na głos środowiska młodzieżowych rad, organizacji pozarządowych oraz Parlamentarnego Zespołu ds.

Młodzieżowych Rad przy Jednostkach Samorządu Terytorialnego, które działają na rzecz wzmocnienia młodzieżowych rad i dialogu instytucjonalnego z młodzieżą od wielu lat.

Michał Płatek

Młodzieżowe Rady działa już w wielu świętokrzyskich gminach i miastach. Między innymi w stolicy naszego województwa- w Kielcach.

Programy Operacyjne 2021-2027,

Już za chwilę obudzimy się w roku 2022. Można mieć poczucie, że świętokrzyski czas samorządowy tylko przyspiesza. Z jednej strony jak zawsze gorący grudzień zamykania „starych” spraw i projektów 2021 roku, a z drugiej konieczne już planowanie działań i inwestycji na okres 2022+. Samorządowcy bardzo czujnie i do samego końca starają się maksymalnie wykorzystać każdą złotówkę z obecnej Perspektywy UE 2014-2020.

Dlatego też uczestniczą w spotkaniach dotyczących m.in. optymalnego podziału dodatkowych środków, które właśnie trafiły do świętokrzyskich Lokalnych Grup Działania w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Jednocześnie mierzą się z nowym wyzwaniem naszych czasów, czyli praktyczną cyfryzacją lokalnych samorządów i w ramach programu „Cyfrowa Gmina”, finansowanym z unijnego mechanizmu antykryzysowego „REACT-EU”. Planują zakup serwerów, sprzętu i oprogramowania komputerowego oraz specjalistyczne szkolenia dla swojej kadry, w tym z zakresu cyberbezpieczeństwa.

Jednakże wszystkie te pilne działania bieżące nie dają komfortu zapomnienia o planowaniu przyszłości. Samorządowcy regularnie ćwiczą w praktyce zarządzanie strategiczne, analizując wieloletnie inwestycje i poszukując różnych źródeł ich finansowania. Dlatego dziś na łamach naszego kwartalnika prezentujemy kolejny etap takiego samorządowego planowania strategicznego. Przyjrzymy się strukturze polskich programów operacyjnych w ramach Perspektywy Finansowej UE na lata 2021-2027, pod kątem możliwości aplikowania do tych programów przez świętokrzyskie miasta, gminy i powiaty.

Nowe nazwy projektów

Dla porządku zaznaczmy na wstępie, że zmieniła się w Polsce zasada nazewnictwa programów operacyjnych w perspektywie 2021-2027 i obecnie każdy z nowych programów otrzymał nazwę w.g. klucza dwuczłonowego: „Fundusze Europejskiej na/dla” + „nazwa obszaru wsparcia” oraz zapisany

w nawiasie skrót tego programu. Pamiętajmy, że podobnie jak w latach 2014-2020, również w nowej perspektywie finansowej UE około 60% funduszy z polityki spójności trafi do programów realizowanych właśnie na poziomie krajowym. Pozostałe 40% otrzymają programy regionalne, zarządzane przez marszałków województw. Przeanalizujemy więc krok po kroku planowane programy krajowe i poszukajmy w nich jak największy szans pozyskania środków na rozwój świętokrzyskich samorządów.

Po pierwsze największy program operacyjny Polityki Spójności UE pod kątem alokacji finansowej, czyli Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) – następca Programu Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ). Już sam akronim tego programu, czyli słowo „FEnIKS” mocno przyciąga uwagę. Zgodnie z ambitnymi celami Unii Europejskiej Program ma przyczynić się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. Zobaczymy jakie szanse projektowe i inwestycyjne mogą znaleźć w FEnIKSie świętokrzyscy samorządowcy. Dofinansowanie otrzymają tam m.in. samorządowe projekty m.in. z zakresu poprawy efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz zwiększające udział energii z odnawialnych źródeł energii w końcowym bilansie energetycznym na szczeblu lokalnym. FEnIKS wesprze również kluczowe inwestycje transportowe, czyli w szczególności główne korytarze transportowe, takie jak w woj. świętokrzyskim m.in. droga krajowa numer 74, czy też linia kolejowa nr 25. Jednocześnie samorzady będą mogły ubiegać się o wsparcie na kompleksowe projekty poprawy gospodarowania wodą pitną, ście-

kami komunalnymi oraz odpadami. Program dofinansuje również ochronę zdrowia, szczególnie jej kluczowe obszary, celem poprawy wysokiej jakości usług zdrowotnych. Należy pamiętać, że w ramach F E -

Wydatki UE

Ogółem
€ 18
MLD

Wieloletnie ramy
finansowe
7-letni budżet UE

€ 1074,3
MLD

nIKS a bardzo potrzebne wsparcie finansowo-inwestycyjne, szczególnie w czasach długotrwałej pandemii, spowodowanej wirusem SARS-CoV-2 otrzyma sektor kultury i dzie-

czyli samorządowa mapa drogowa

dzictwa kulturowego m.in. w zakresie jego adaptacji do nowych funkcji kulturalnych i społecznych w realiach pandemii. Planowany budżet programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Śro-

2021–2027

tem
24,3
LD

Next Generation UE

Kryzysowy pakiet odbudowy skumulowany w pierwszych latach

- €390 mld dotacji
- €360 mld pożyczek

Kapitał z rynków finansowych

Innowacje na miarę XXI wieku

Kolejny nowy program, w tym przypadku dedykowany na rozwój polskiej innowacyjnej gospodarki XXI wieku to: Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) – program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: Innowacyjna Gospodarka 2007–2013 (POIG) oraz Inteligentny Rozwój 2014–2020 (POIR). FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji. Planowany budżet to ok 7,9 mld euro. Należy mieć na uwadze, że w tym programie świętokrzyskie samorządy mogą odegrać ważną rolę pośrednią, zarówno w wymiarze dotarcia do najlepszych lokalnych firm z informacją o dostępnym zakresie wsparcia, jak i promowania nowych rozwiązań, m.in. w zakresie tzw. zazieleniania lokalnych przedsiębiorstw, zgodnie z priorytetami Europejskiego Zielonego Ładu.

Pamiętajmy, że kolejnych perspektywach finansowych UE coraz większe znaczenie dla spójnego rozwoju społeczno-gospodarczego europejskich regionów, w tym szczególnie tych, które bardzo boleśnie dotyka depopulacja oraz emigracja mieszkańców takich jak województwo świętokrzyskie jest Europejski Fundusz Społeczny (EFS). Dlatego też warto uważnie przyjrzeć, że finansowanemu z EFS nowemu programowi pod nazwą: Fundusze Europejskie dla Rozwo-

ju Społecznego 2021–2027 (FERS). Jest to następca dobrze znanego w Polsce w perspektywie 2014–2020 Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Główne obszary działania FERS to: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność. Program będzie wspierał projekty z zakresu: poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.

Natomiast program: Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) – jest następca dobrej znanej, również świętokrzyskim samorządom Polski Cyfrowej (POPC), która w latach 2014–2020 wspierała cyfryzację w Polsce, zarówno sektora publicznego, jak i biznesowego. FERC będzie koncentrował się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego Internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców oraz zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji. Będą to działania szczególnie ważne dla małych świętokrzyskich gmin, które mogą całkowicie odmienić sposób i poziom załatwiania lokalnych spraw urzędowych i publicznych. Celem nadrzędnym programu jest rozwój gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwój współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych oraz wsparcie rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego i przedsiębiorców. Planowany budżet FERC to ok. 2 mld euro.

Pieniądze dla Polski Wschodniej

Dla świętokrzyskich samorządów szczególnie cenne jest utrzymanie w kolejnej Perspektywie Finansowej UE na lata 2021–2027 dodatkowego, makroregionalnego programu, dedykowanego do tzw. polskiej ściany wschodniej. Będzie to program pod nazwą Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW), który skoncentruje się na czterech głównych obszarach: wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, energia i ochrona klimatu, spójna sieć transportowa i zwiększenie dostępności transpor-

do -
w i s k o
(FENKS) to ponad 25 mld euro. Warto powalczyć, aby „urwać” odpowiedni kawałek tego tortu dla świętokrzyskich samorządów.

towej oraz aktywizacja kapitału społecznego, rozwój turystyki i usługi uzdrowiskowe. Należy jednak w tym miejscu podkreślić, że oprócz pięciu województw dotychczas objętych wsparciem tj. wraz z woj. świętokrzyskim także: lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego i warmińsko-mazurskiego, z nowego programu po raz pierwszy będzie korzystać także województwo mazowieckie bez Warszawy i dziewięciu otaczających ją powiatów. Warto na takie rozwiązanie spojrzeć z szerszej perspektywy, że wsparcie otrzyma również południe woj. mazowieckiego np. powiat szydłowiecki, który graniczy w woj. świętokrzyskim, co umożliwi poprawę spójności społeczno-gospodarczej tego obszaru oraz wypracowanie wspólnych działań i projektów np. z obszaru turystyki. W puli FEPW jest ok. 2,5 mld euro.

Trzeba poprawić aktywność

Podsumowując, opisane fundusze UE 2021-2027, planowane do wdrażania na szczeblu krajowym i makroregionalnym, to ogromna szansa rozwojowa dla woj. świętokrzyskiego, pod jednym wszakże warunkiem, że świętokrzyskie samorzady poprawią swoją aktywność w aplikowaniu po te środki. Pamiętajmy, że kluczowe są nie tylko projekty inwestycyjne, realizowane w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego ale również tzw. inicjatywy i działania miękkie, wspierane w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego+. Szczególne znaczenie w rozpoczynającej się perspektywie unijnej będą miały projekty służące rozwojowi przedsiębiorczości

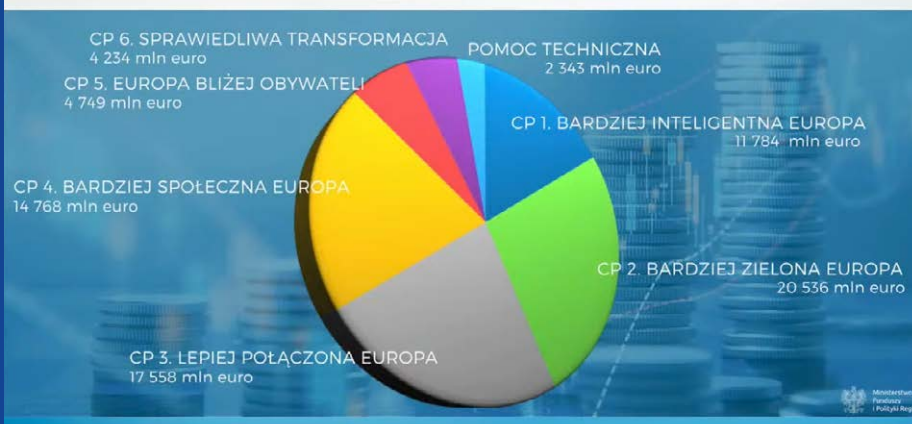
i innowacji. Region świętokrzyski chce bowiem budować gospodarkę opartą na wiedzy, głównie poprzez stworzenie warunków do współpracy przedsiębiorstw i nauki. Ogromna pula unijnych funduszy powędruje także na inwestycje przyjazne środowisku. Dlatego tak ważna będzie aktywność lokalnych, świętokrzyskich gmin, miast i powiatów, zarówno wymiarze bezpośredniego przygotowania i wdrażania unijnych projektów, finansowanych z programów szczebla krajowego, jak i promowania informacji nt. środków UE do innych lokalnych podmiotów, m.in. przedsiębiorstw i organizacji pozarządowych.

Przed nami wiele wyzwań

Nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej na lata 2021-2027 w najbliższym czasie przyniesie dla świętokrzyskich samorządów wiele wyzwań i szans. Jednym z nich będzie precyzyjne określenie tzw. linii demarkacyjnej, która rozdzieli interwencję w ramach Funduszy UE 2021-2027 pomiędzy opisane powyżej nowe programy krajowe, a regionalnego następcę RPO, czyli program: Fundusze Europejskie dla Woj. Świętokrzyskiego 2021-2027. Pamiętajmy, że aby realizować założenia Umowy Partnerstwa, potrzebujemy zarówno programów krajowych, jak i regionalnych. Ciekawe czasy i intensywna praca przed nami. Wierzmy, że to dobry prognozyk dla świętokrzyskich samorządów.

Grzegorz Orawiec

Podział alokacji na poszczególne cele Polityki Spójności

Gmina Górno wie jak zdobywać unijne pieniądze

W gminie Górno zakończyła się jedna z największych inwestycji kanalizacyjnych ostatnich lat w województwie świętokrzyskim. Powstała nowoczesna oczyszczalnia i niemal 60 kilometrów kanałów sanitarnych.

Budowa ogromnej oczyszczalni w Skorzeszycach (to już druga gminna oczyszczalnia, pierwsza działa od wielu lat w Cedzynie) zakończyła się w ubiegłym roku. Niedawno odebrane zostały ostatnie odcinki sieci kanalizacyjnej budowanej w ramach tej samej inwestycji - w Woli Jachowej i Górninie. W ten sposób zakończył się największy tego typu projekt w powiecie kieleckim i zarazem jeden z większych w województwie. Skanalizowana została cała wschodnia część gminy. W ramach inwestycji powstała nowoczesna oczyszczalnia w Skorzeszycach z trzema reaktorami, z których każdy może oczyścić 600 tysięcy litrów sześciennych ścieków w ciągu doby. Tu będą trafiały nieczystości ze wschodniej części gminy Górno oraz kilku miejscowości gminy Bieliny.

W ramach inwestycji powstała także licząca niemal 60 km sieć kanałów sanitarnych w Skorzeszycach, Górninie i Woli Jachowej.

Budowa kosztowała 49,5 milionów złotych z czego dofinansowanie pozyskane z funduszy unijnych wyniosło ponad 25,1 mln. zł.

Podobnych inwestycji w gminie Górno,

na które pozyskano unijne fundusze było w ostatnich latach więcej.

Termomodernizacje przeszły niemal wszystkie budynki użyteczności publicznej. Wszędzie stare kotły zostały wymienione na nowoczesne i ekologiczne, na dachach pojawiły się panele fotowoltaiczne, a w pomieszczeniach rozblęśły energooszczędne źródła światła typu LED.

Kilka dni temu w Górninie zakończyła się budowa nowoczesnego placu targowego usytuowanego nieopodal trasy krajowej nr 74 Kielce-Opatów. Na wartość blisko 3 miliony złotych inwestycję gmina nie wydała ani złotówki, w całości pozyskując na nią pieniądze z zewnątrz.

W rankingu ogólnopolskiego pisma „Wspólnota” pt. „Liderzy inwestycji” gmina Górno znalazła się na szczycie wśród samorządów naszego regionu. Pod względem wydatków inwestycyjnych w przeliczeniu na jednego mieszkańca zajęła drugie miejsce w województwie.

- Dzięki funduszom unijnym, w ciągu ostatnich trzech lat, rozwijamy się najszybciej w powiecie, a w województwie ustępujemy tylko jednej gminie. Inwestycje, to dla mnie główny czynnik rozwoju. To namacalne efekty. Nie zapominamy oczywiście o sprawach socjalnych, oświatowych, tradycji czy kulturze - mówi Przemysław Łysak, wójt gminy Górno.

Pierwszy taki ranking w naszym regionie

Gmina Nowiny została zwycięzcą organizowanego po raz pierwszy w regionie Rankingu Gmin Regionu Świętokrzyskiego w dwóch kategoriach.

Gmina Nowiny zajęła pierwsze miejsce w rankingu gmin wiejskich, została również liderem regionu świętokrzyskiego. Ranking został zorganizowany przez Świętokrzyskie Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej we współpracy z Urzędem Statystycznym. Pod uwagę wzięto rozwój społeczno-gospodarczy oraz najlepsze praktyki.

- Dziękuję moim współpracownikom,

urzędnikom, moim poprzednikom, radnym współpracującym na rzecz rozwoju gminy, stowarzyszeniom, mieszkańcom i przedsiębiorcom - mówił wójt Sebastian Nowackiewicz. - Serdecznie gratuluję pozostałym laureatom konkursu - dodał.

Celem Rankingu Gmin Regionu Świętokrzyskiego jest wyłonienie i promowanie gmin wyróżniających się pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego oraz stosowania dobrych praktyk.

W ramach Rankingu ocenie poddawane są wszystkie gminy województwa świętokrzyskiego z wyłączeniem miast na prawach powiatu. Za zebranie i zestawienie wyników odpowiada Urząd Statystyczny.

Gmina 2030+, czy co widać za horyzontem

Witajcie w roku 2030. Jest piękny i ciepły sylwestrowy wieczór Anno Domini 2030. Tak ciepły i to bardzo – mamy 12°C. Tej zimy nie było jeszcze w świętokrzyskim ani płatka śniegu. Ostatnie opady deszczu zdarzyły się na początku listopada. Zmiany klimatycznie koszmarnie przyspieszyły w ostatnich latach.

W sandomierskich sadach sucho i mnóstwo szkodników, bo wysoka temperatura służy aktywności grzybów i różnych gryzoni. Co prawda wdrożony dwa lata temu z ostatnich alokacji w ramach PROW 2021-2027 cyfrowy projekt monitoringu świętokrzyskiego rolnictwa, dzięki systemowi elektronicznych czujników i dronów, pozwala ostrzegać sadowników w momencie rozwoju chorób sadowniczych ale niedobory wody oraz wzrost cen proekologicznych środków ochrony roślin powodują, że tzw. „pryskanie”, czyli ochrona grzybobójcza sadów jest coraz droższa.

Jednocześnie coraz bardziej zauważalne ocieplenie klimatu oraz ostatnie kilka lat intensywnej realizacji projektów unijnych dofinansowujących mieszkańcom województwa świętokrzyskiego wymianę pieców i systemów centralnego ogrzewania spowodowało, że wyraźnie poprawiła się jakość powietrza, szczególnie w okresie zimowym. Tą pozytywną zmianę oraz w efekcie wydłużenie sezonu turystycznego postanowiły wykorzystać władze regionalne i właśnie rozpoczęły ogólnokrajową kampanię promocyjną pod hasłem: „Świętokrzyskie – złap oddech! Czekamy na Ciebie”. Pomysł promocyjny świetnie wpisuje się w nasilający się od kilku lat trend wypoczynku w stylu „slow food” i „slow life”. Największą popularnością dla tego typu wypoczynku cieszy się Ziemia Sandomierska, gdzie można spotkać coraz więcej turystów spacerujących po okolicznych leśnych wąwozach oraz smakujących wina, sery i owocowe przetwory od lokalnych producentów. W zeszłym roku po pierwszy doszło do sytuacji, że gminy znajdujące się na Sandomierskim Szlaku Winiarskim odwiedziło więcej turystów, niż samo miasto królewskie Sandomierz. Drugim miejsce

pod kątem popularności turystycznej już od dwóch lat jest Ponidzie, gdzie turyści szczególnie cenią sobie spływy kajakowe oraz turnusy zielarskie. Ocieplenie regionalnego klimatu spowodowało dalszy dynamiczny rozwój świętokrzyskich winnic i w zeszłym 2029 roku Rada Powiatu Sandomierskiego zdecydowała, że w herbie powiatu zostanie umieszczone winogrono. Natomiast w coraz cieplejszym klimacie Ponidzia, pojawiają się w uprawie coraz to nowe „południowe” rośliny i zioła.

Niestety negatywne skutki ocieplania klimatu zdecydowanie dominują w całościowym bilansie zmian w ostatnich latach. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć m.in. upadek kolejnych świętokrzyskich hoteli. W porównaniu do 2020 roku obecnie funkcjonuje o połowę mniej tego typu obiektów. Szczególnie dotkliwie jest to widoczne w Kielcach, gdzie pozostało już tylko kilka obiektów trzy i dwugwiazdkowych. Nałożyło się na to kilka czynników: nie tylko spadek ruchu turystycznego ale też zmiana formuły funkcjonowania Targów Kielce na Wirtualne Centrum Targowe (WCT), działające w modelu tzw. rozszerzonej wirtualnej rzeczywistości. Duże zamieszanie powodowały też w ostatnich latach kolejne mutacje koronawirusa, które powodują, że ludzie konsekwentnie unikają tłumów, dużych spotkań i na pierwszym miejscu stawiają zdrowie.

No właśnie – zdrowie. To w ostatnich latach absolutny priorytet. Po zmianie przez Komisję Europejską w 2025 roku miernika poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego województwo świętokrzyskie awansowało aż o 10 miejsc w rankingu europejskich regionów. A to dlatego, zamiast tradycyjnego PKB per capita zastosowano tzw. wskaźnik jakości życia (ang. life quality index – LQI), który bierze pod uwagę również poziom usług zdrowotno-społecznych oraz stan lokalnego środowiska przyrodniczego. Jednocześnie w ramach wydatkowania Perspektywy Finansowej UE 2021-2027 Komisja Europejska dedykowała potężne fundusze na rozwój podstawowej opieki medycznej i ambulatoryjnej. W efekcie w każdej świętokrzyskiej gminie powstały nowoczesne Ambulatoryjne Centra Medyczne (ACM) na bazie dotychczasowych lokalnych ośrodków zdrowia. W ramach ACM-ów mieszkańcy mogą nie tylko wykonać wszystkie podstawowe badania medyczne i otrzymać komplet szczepień

przypominających ale również uzyskać diagnozę specjalistyczną wraz z zalecenia dalszego „e-leczenia”.

Trzeba przyznać, że mieszkańcy bardzo szybko przyzwyczaili się do błyskawicznego rozwoju tele-medycyny oraz e-medycyny. Kluczowe tutaj było zapewnienie finansowania dla rozwoju tego trendu, zarówno ze środków europejskich, jak i pieniędzy krajowych i samorządowych. Od roku 2027 świętokrzyskie powiaty otrzymują rokrocznie z Ministerstwa Zdrowia dotację celową pod nazwą „Twoje e-zdrowie”, dzięki której zbudowano w każdym powiecie system zdalnego monitoringu stanu zdrowia mieszkańców, połączony z systemem zarządzania kryzysowego. Osoby starsze i przewlekle chore otrzymują od urzędników powiatowych specjalne e-zestawy medyczne, zawierające m.in. elektroniczną opaskę monitorującą stan zdrowia, medyczny smartfon z pełnym oprogramowaniem diagnostycznym oraz automatyczny dozownik leków i szczepionek.

Pamiętajmy, że dbałość o zdrowie zaczyna się od profilaktyki. Dlatego też kluczowa dla świętokrzyskiej oświaty stała się kompleksowa reforma edukacyjna, wprowadzona przez polski rząd w 2025 roku dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Szczególnie ważne dla świętokrzyskich miast i gmin były jej dwa główne filary. Pierwszy to ustalenie limitu zajęć zdalnych na poziomie minimum 30 % w skali całego roku szkolnego, wraz z określeniem precyzyjnych standardów zdalnego nauczania i egzaminowania oraz zapewnieniem rokrocznie cyfrowej wyprawki dla każdego ucznia. To spowodowało, że szkoły w okresie jesienno-zimowym oraz wiosennym, kiedy jest najwięcej nowych wirusów i ich mutacji, pracują w trybie zdalnym lub hybrydowym.

Jednocześnie w ramach drugiego filaru reformy edukacyjnej zapisano obowiązek przeprowadzenia minimum 25% w formie aktywnej, na świeżym powietrzu i poza murami szkoły. Ten typ zajęć okazał się prawdziwym hitem i cieszy się wśród uczniów niesłabnącą popularnością. Dodatkowo w ramach regularnych badań profilaktycznych w gminnych Ambulatoryjnych Centrach Medycznych zauważono ogólną poprawę stanu zdrowia fizycznego i psychicznego dzieci i młodzieży. Uczniowie bardzo chętnie, aktywnie i spacerowo, poznają

lokalną przyrodę i historię na konkretnych przykładach. Szczególną popularnością cieszą się akcje wolontariatu i regularnej pomocy osobom starszym i chorym. Jednocześnie uczniowie odwiedzają lokalne firmy i pytają przedsiębiorców, jak skutecznie realizować swoje pasje i marzenia biznesowe w e-gospodarce.

No właśnie: e-biznes. Kto by się spodziewał, jeszcze powiedzmy 10 lat temu, że Świętokrzyskie będzie na piątym miejscu w kraju pod względem rozwoju e-gospodarki w oparciu o nowoczesne narzędzia informatyczne. Dzięki wprowadzonemu programowi stypendiów „Zostań u siebie” dla najzdolniejszych świętokrzyskich uczniów, zarówno na poziomie studiów, jak i szkoły średniej udało się zachęcić potężne grono najzdolniejszej świętokrzyskiej młodzieży do pozostania i pracy zawodowej w ramach naszej Małej Ojczyzny. Również ważny okazał się program pod nazwą „Return” zachęcający i współfinansujący osiedlanie się najzdolniejszych informatyków w województwie świętokrzyskim. I co ciekawe, najważniejszym jego komponentem wcale nie okazało się „stypendium osiedleniowe” lecz tzw. Wirtualna Giełda Fajnych Nieruchomości (WGFN), jako nowoczesna platforma aukcyjna, oferująca różnego rodzaju domy i nieruchomości z różnych zakątków naszego Regionu w atrakcyjnej cenie wraz z gwarantowaną przez dany samorząd pomocą osiedleniową. Największym zaskoczeniem było tutaj bardzo wysokie zainteresowanie tą ofertą ze strony ukraińskich i białoruskich informatyków i dlatego też po interwencji świętokrzyskich parlamen-

tarzystów w trybie pilnym znowelizowano polskie prawo, regulujące program „Return”, aby rozszerzyć jego dostępność również dla osób z krajów sąsiadujących z Polską, oczywiście po spełnieniu przez te osoby wysokich kryteriów merytorycznych.

Sukces e-gospodarki nie byłby możliwy bez dwóch kluczowych decyzji, podjętych przez świętokrzyskie samorządy dobrych kilka lat temu. Po pierwsze Sejmik Województwa Świętokrzyskiego w 2023 roku podjął kluczową uchwałę, aby w ramach funduszy unijnych w naszym Regionie w pierwszej kolejności dokończyć budowę sieci światłowodowej, wraz z tzw. „ostatnią milą”. Dzięki tej decyzji, środkom europejskim oraz i doprecyzowanym w polskim prawie zasadom działania operatorów i likwidacji tzw. „białych plam”, udało się dotrzymać zobowiązania i od 2028 roku każda nieruchomość w woj. świętokrzyskim ma możliwość bezpośredniego połączenia się z szybką siecią światłowodową. W efekcie tej sytuacji młodzi informatycy coraz chętniej kupują małe, często już zapomniane domy i nieruchomości i inwestują w nie, jako swoje niezależne miejsca dobrego i spokojnego życia, z dala od aglomeracji i korporacji.

Drugim cennym pomysłem była inicjatywa świętokrzyskich miast i gmin pod nazwą „Nasi Nowi Mieszkańcy”, w ramach zaczęto organizować regularne spotkania integracyjne, giełdy lokalnej żywności i lekcje cyber-bezpieczeństwa dla seniorów. Okazało się, że na tej inicjatywie korzystają, zarówno nowi, „informatyczni” mieszkańcy gmin, jak seniorzy i inne osoby poszukujące podstawowej wiedzy z zakresu Internetu

i świata cyfrowego. W efekcie tych działań i programów wspierających świętokrzyska e-gospodarka rozwija się bardzo dynamicznie i coraz częściej największe światowe firmy, zarówno usługowe, jak i produkcyjne poszukują obsługi informatycznej wśród młodych mieszkańców naszego Regionu. Zresztą mobilność i podróże to coraz mniejszy problem, bo w wyniku dopuszczenia do użytkowania małych załogowych, hybrydowych pojazdów latających, obecnie gminy mają obowiązek do końca 2032 roku zbudować kompaktowe lądowiska w każdej miejscowości, wraz z publicznym parkingiem i zestawem stacji do elektrycznego ładowania tych pojazdów.

Podsumowując, dużo się wydarzyło w naszym świętokrzyskim samorządzie na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat. Dynamiczne zmiany, zmiany, zmiany. Ostatnio przypadkowo wpadł mi w ręce zakurzony egzemplarz biuletynu samorządowego, wydany jesienią 2020 roku przez Fundację Świętokrzyski Instytut Samorządu Terytorialnego i zrobiło się sentymalnie. Oj jak inne i spokojne były to czasy. No ale wszyscy przecież poczuliśmy jak bardzo świat przyspieszył na przestrzeni ostatnich 10 lat i jak bardzo zmiany te zrewolucjonizowały funkcjonowanie naszych świętokrzyskich samorządów. Tak więc patrzymy z nadzieją i optymizmem na Nowy 2032 Rok. Przyszłość należy do ludzi odważnych.

Grzegorz Orawiec

Jakiegokolwiek samorządowe podobieństwo do osób, miejsc, pomysłów i przyszłych zdarzeń jest czysto przypadkowe

RANKING ŚWIĘTOKRZYSKICH MIAST I GMIN

Współczesne gminy, w wyniku globalizacji, konkurują ze sobą w sposób podobny jak przedsiębiorstwa. Jeśli chcą podjąć walkę konkurencyjną z innymi gminami muszą być atrakcyjne. Muszą same stworzyć nowe miejsca pracy, doprowadzić do wzrostu swych dochodów, zwiększyć wydajność i pomnożyć zyski. Gminy są ośrodkami życia gospodarczego, społecznego czy kulturalnego. Skupiają one aktywności gospodarcze i społeczne, to w nich obserwuje się dysproporcje w zakresie posianego potencjału.

Ideą Rankingu Gmin jest wyłonienie i promowanie gmin wyróżniających się pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego na terenie województwa świętokrzyskiego. Ocenie poddawane zostały wszystkie gminy województwa świętokrzyskiego. Zamiarem Autorów jest aby organizowany corocznie Ranking Gmin stał się przedsięwzięciem wprowadzającym do publicznej debaty zasadę oceny samorządów przy pomocy miar ekonomicznych.

Ocenie poddawane są wszystkie gminy. Rozwój gmin ma charakter wielowymiarowy. Kształtowany jest przez wiele różnych elementów składających się na aspekt demograficzny, gospodarczy, finanse i środowisko, a także powiązań między tymi elementami wielowymiarowej przestrzeni obiektu. Dochody i wydatki, opodatkowanie, zadłużenie są złożoną i wielowymiarową koncepcją o różnych ramach czasowych. Tworzą one sieć wzajemnych powiązań, a ponieważ działając na rzecz danej społeczności są współzależne i powinny być rozpatrywane łącznie. Stopień natężenia walorów endogenicznych regionu, a także ich struktury i wzajemne sprzężenia kształtować będzie proces efektywności. Realizowane działania są spletem wzajemnie powiązanych ze sobą czynników, które tworzą wielowymiarową przestrzeń. Nie należy ich postrzegać jako pojedynczych wyizolowanych zmiennych, lecz jako zbiór wzajemnie zależnych elementów, które występują w tym samym

horyzoncie czasowym i nawzajem się przenikają. Ponieważ są współzależne, powinny być rozpatrywane łącznie.

O wyborze tej metody zdecydowała możliwość hierarchizacji obiektów z punktu widzenia pewnej cechy (w tym przypadku poziomu rozwoju gospodarczego, sytuacji finansowej, przedsiębiorczości, itd.). Przedstawiona metoda miary syntetycznej pozwoliła na identyfikację obszarów o wyższym lub niższym poziomie konkurencyjności. Może ona być narzędziem dla władz samorządowych dokonujących oceny trafności podjętych w przeszłości decyzji oraz skuteczności zastosowanych w przeszłości instrumentów zarządzania regionem.

Jak każdy ranking, również i ten, może budzić zastrzeżenia. Zajęte miejsca bowiem w ocenie rankingowej są następstwem wielu działań, jak i przyjętych zmiennych i metod statystycznych. Ze swej strony pragnę mocno podkreślić, że w zespole dokonującym oceny, a wcześniej przygotowującym założenia metodyczne, znalazły się osoby z należytą wiedzą w zakresie finansów samorządu terytorialnego, w tym rachunkowości budżetowej oraz z wiedzą dotyczącą metodycznych podstaw badania sprawności działania podmiotów publicznych.

Mam świadomość, że wysokie miejsca w ocenie są następstwem dużego wysiłku władz gmin, jak również całych społeczności lokalnych, w podejmowaniu i skutecznym realizowaniu wyzwań rozwojowych, w tym wykorzystaniu nadarzających się szans.

Ideą Rankingu jest wyłonienie i promowanie gmin wyróżniających się pod względem rozwoju. Zgodnie z przyjętą metodologią analizowano działalność gmin w aspekcie 5 podstawowych potencjałów endogenicznych: gospodarczym, infrastrukturalnym, demograficznym z rynkiem pracy, środowiska naturalnego i sytuacji finansowej (w ramach której uwzględniono wypłacalność budżetu, samodzielność finansowa, uzależnienie od transferów i ograniczenie elastyczności, wypłacalność w zakresie zadłużenia, stopień finansowania usług publicznych, aktywność w pozyskiwaniu pozabudżetowych źródeł finansowania).

Celem Rankingu na podstawie danych pozyskanych przez system statystyki publicznej jest ocena wyników osiągniętych przez gminy województwa świętokrzyskie-

go w ramach wskazanych potencjałów.

W analizach dotyczących poziomu rozwoju wymagane jest porównywanie gmin i uporządkowanie ich w sposób liniowy, ze względu na poziom badanego zjawiska. Porównania gmin dokonano uwzględniając dostępny zbiór zmiennych. Do sumarycznego opisu tego złożonego zjawiska wykorzystano miary syntetyczne.

Prace o charakterze analityczno-statystycznym służące przygotowaniu Rankingu od wielu lat prowadzą pracownicy naukowcy UJK Kielce.

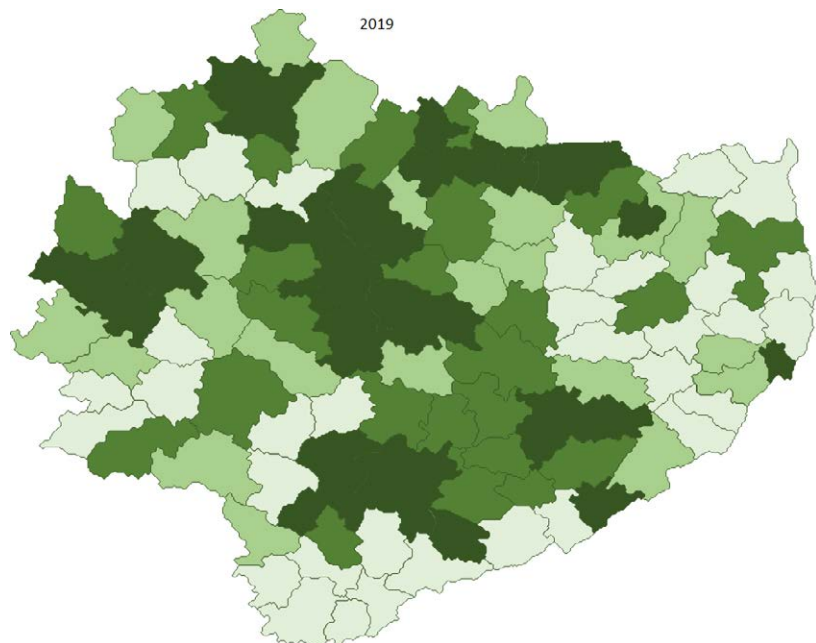
W ramach przyjętej metody kolejność gmin w Rankingu została wyznaczona przy zastosowaniu syntetycznego wskaźnika wyliczonego oddzielnie dla każdej gminy w oparciu o metodę TOPSIS uwzględniającą odległość jednostki od wzorca i antywzorca.

Zwycięzcą Rankingu została gmina, która uzyskała najwyższą wartość syntetycznej miary rozwoju.

RANKING GMIN 2019

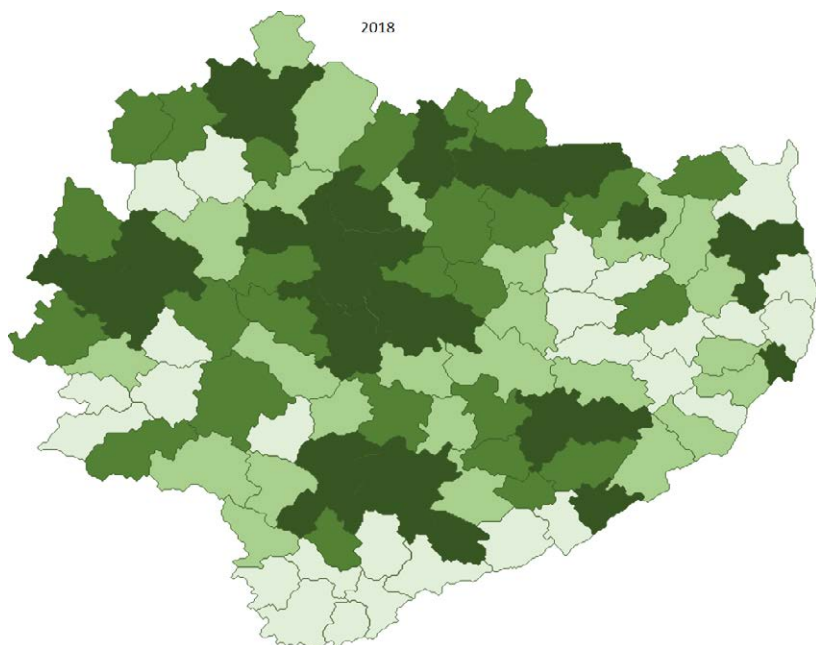
Gminy odgrywają podstawową rolę w systemie gospodarczym i społecznym kraju. Stanowią one ośrodki aktywności gospodarczej i kulturowej. Wielowymiarowość działań lokalnych sprawia, że ich kwantyfikacja jest dużym wyzwaniem metodycznym dla każdego badacza. Każda decyzja przestrzenna, każdy proces formułowania warunków i kierunków rozwoju, opiera się na określonych przesłankach i informacjach. Posiadanie informacji stanowi fundamentalne uwarunkowanie dla podejmowania prawidłowych decyzji przestrzennych. Dlatego lokalna gospodarka musi być analizowana, rozumiana i wspierana w sposób uwzględniający specyficzne miejscowe warunki. Samorząd może poznać je i zrozumieć znacznie lepiej niż odległe szczeble władzy państwowej. Zadaniem władzy lokalnej są więc działania na rzecz własnego rozwoju gospodarczego. Rozwój gospodarczy na szczeblu lokalnym oznacza przyrost środków finansowych i możliwości, które pozwolą lokalnej władzy i mieszkańcom lepiej zaspokajać większą liczbę potrzeb na wyższym poziomie.

Gminy są ośrodkami życia gospodarczego, społecznego i kulturalnego. Skupiają one aktywności gospodarcze i społeczne, to w nich obserwuje się dysproporcje

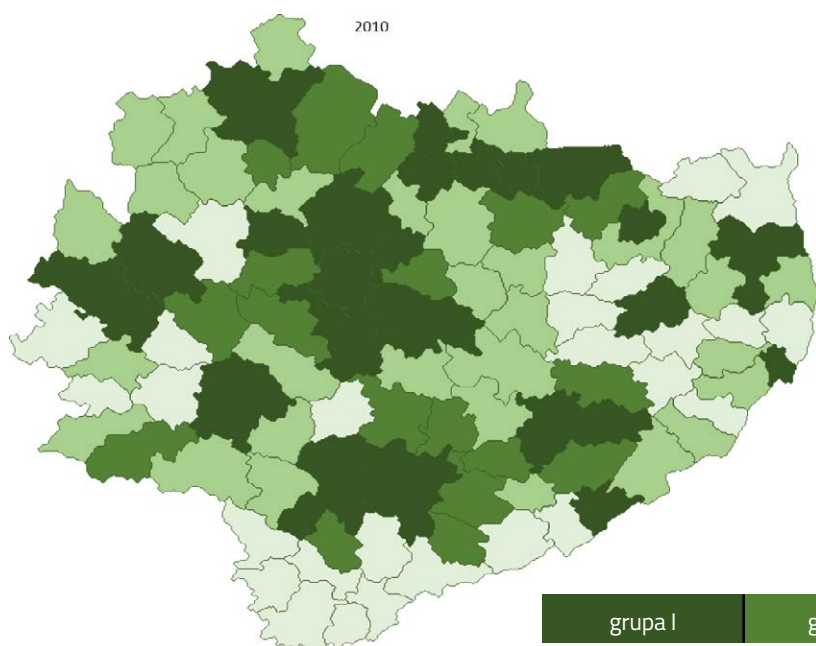
ROK 2019

- Kielce (1)
- Sandomierz (1)
- Sitkówka-Nowiny (2)
- Morawica (3)
- Starachowice (1)
- ...
- ...
- Dwikozy (2)
- Tarłów (2)
- Wilczyce (2)
- Bejsce (2)
- Waśniów (2)

ROK 2018

- Kielce
- Sandomierz
- Sitkówka-Nowiny
- Skarżysko-Kamienna
- Starachowice
- ...
- Tarłów
- Sadowie
- Wilczyce
- Waśniów
- Bejsce

ROK 2018

- Kielce
- Sandomierz
- Sitkówka-Nowiny
- Skarżysko-Kamienna
- Starachowice
- ...
- Waśniów
- Iwaniska
- Dwikozy
- Łubnice
- Tarłów

Rysunek 1. Przestrzenne zróżnicowanie miary syntetycznej „rozwój” gmin w województwie świętokrzyskim w roku 2010, 2018 i 2019.
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

w zakresie posiadanego potencjału. Istotną cechą samorządu gminy jest zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności. Od umiejętności gospodarowania zasobami i od tego, jak gmina będzie wykorzystywać swoje szanse, zależy jej rozwój. Każda gmina jest zobowiązana realizować te same zadania nałożone przepisami prawa. Realizuje je we własnym imieniu i na własną odpowiedzialność. Czynniki różnicujące sposób wykonywania poszczególnych zadań są możliwości finansowe gminy oraz faktyczne potrzeby mieszkańców i podmiotów gospodarczych działających na jej terenie.

Występowanie określonych zjawisk i ich odległości od podstawowych elementów układu lokalnego czy regionalnego, stwarza mniej lub bardziej dogodne warunki do osiedlania się ludności i prowadzenia działalności gospodarczej. Rozwój środowisk lokalnych, ośrodków życia i prowadzenia działalności gospodarczej może być wspomagany przez odpowiednią politykę regionalną i lokalną (L. Ossowska, W. Poczta, 2013).

Zasoby: ekonomiczne, społeczne, infrastrukturalne i środowiska naturalnego wykorzystywane w relacjach ekonomicznych i społecznych są wzajemnie zależne oraz występują w tym samym czasie. Dlatego powinny być rozpatrywane łącznie. Istnieje bowiem współzależność między podstawami działania gmin, a poziomem i warunkami życia mieszkańców oraz funkcjonowania przedsiębiorstw. Determinanty efektywności działania gmin mają charakter interaktywny. Są splotem wzajemnie powiązanych ze sobą czynników, które tworzą wielowymiarową przestrzeń. Należy je postrzegać jako zbiór wzajemnie zależnych elementów, które występują w tym samym horyzoncie czasowym i przestrzennym, nawzajem się przenikają i uzależniają. Dlatego do ich oceny sumarycznej stosuje się zmienne syntetyczne (P. Dziekański, 2018).

Rozwój dotyczy wielu wymiarów, do podstawowych można zaliczyć: wymiar społeczno-kulturowy (proces zmian demograficznych, społecznych i w środowisku kulturowym), wymiar środowiskowy (zmiany w środowisku przyrodniczym oraz w infrastrukturze służącej ochronie tego środowiska), wymiar inżynierski (rozwój systemów infrastruktury w różnych dziedzinach takich jak: transport, telekomunikacja, elektroenergetyka, zaopatrzenie w wodę, doprowadzenie ścieków, ciepłownictwo), wymiar gospodarczy (procesy rozwoju bazy ekonomicznej miast oraz regionów), wymiar przestrzenny (nowe formy zagospodarowania przestrzennego; A. Frączkiewicz-Wronka (red.), 2007, S. Dolata (red.) 1998).

W czym tkwi potencjał?

Cechą charakteryzującą współczesne uwarunkowania rozwoju jest wyraźne zróżnicowanie potencjału gospodarczego poszczególnych regionów. Na potencjał gospodarczy gmin składają się m.in.: aktywność zawodowa mieszkańców i poziom ich dochodów, lokalny rynek pracy, stan środowiska naturalnego, infrastruktura, poziom i rodzaj przedsiębiorczości, ilość podmiotów wpisanych do rejestru REGON, ilość osób prowadzących działalność gospodarczą, ilość mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, ilość pracujących czy poziom bezrobocia. Potencjał gospodarczy decyduje o rozwoju gminy, warunkuje m.in. przemiany gospodarcze, zatrudnienie, inwestycje. Odpowiedni jego poziom wpływa na podwyższenie standardu życia, zwiększenie produkcji, lepszą sytuację socjalną, większe bezpieczeństwo publiczne (A. Krakowiak-Bal, 2006, M. Szymkowiak, W. Roszka, 2016). Istniejące dysproporcje sprawiają, że wciąż aktualne pozostaje pytanie zarówno o tendencje w zakresie potencjału gospodarczego, potencjału innowacyjnego poszczególnych regionów jak też przyczyny powodujące jego zmiany w czasie (Potencjał innowacyjny można zdefiniować jako zbiór wzajemnie powiązanych elementów zasobów, który dzięki prowadzonej działalności przekształcony zostanie w nowy stan. Zasób jest kategorią ilościową i statyczną. Można go potraktować jako bazę potencjału. Potencjał to te zasoby, które są niezbędne dla realizacji sformułowanych celów działalności (A. Pawlik, 2012).

Rysunek 1 przedstawia przestrzenne zróżnicowanie gmin województwa świętokrzyskiego w roku 2010, 2018 i 2019 w zakresie miary syntetycznej „rozwoj”. Miara syntetyczna „rozwoj” gmin województwa świętokrzyskiego przyjmowała wartości: od 0.31 do 0.61. W roku 2019 najlepszymi gminami w tym zakresie były: Kielce (1), Sandomierz (1), Sitkówka-Nowiny (2), Morawica (3), Starachowice (1), naj słabszymi gminami: Dwikozy (2), Tarłów (2), Wilczyce (2), Bejsce (2), Waśniów (2) zob. tabela 161. W analizowanym zakresie nie zaobserwowano stabilności pozycji gmin. Na wartość zmiennej miały wpływ: rynek pracy i jego rozwój, rozwój przedsiębiorczości w tym sektora MSP, liczba podmiotów gospodarczych. Jednostki odstające to: Kielce (1), Sandomierz (1), Sitkówka-Nowiny (2) – jednostki charakteryzujące się funkcją przemysłową oraz Waśniów (2) i Słupia Konecka (2) – jednostki charakteryzujące się funkcją rolniczą. Ponadto na poziom wskaźnika syntetycznego miały wpływ: charakter gospodarczy jednostki i funkcja obszaru (przemysłowa, turystyczna, mieszkalna,

potencjał gospodarczy, finanse, środowisko naturalne i infrastruktura (renta położenia). Wyższy poziom miary „rozwoju” gmin dotyczy jednostek położonych w części północnej województwa świętokrzyskiego, w pobliżu centrum regionu czy ośrodków miejskich o silnej monokulturze przemysłowej. Słabszą pozycję mają gminy peryferyjne o silnej funkcji rolniczej- na południu województwa.

Działania gmin miały charakter wielokryterialny, a na poziom ich efektywności wpływały: renta położenia, finanse, zasoby naturalne itd. Gmina jest w funkcjonalnej interakcji ze swoim otoczeniem. Siła wpływu oddziaływania maleje wraz ze wzrostem odległości od ośrodka centralnego czy ośrodka najbliższego otoczenia. Obszary peryferyjne województwa charakteryzują się słabym potencjałem efektywności działania, często mają wysokie miary zmiennych destymulant. Charakterystycznym dla nich jest efekt wymywania kapitału ludzkiego, potencjału społecznego czy gospodarczego.

Ci jest miarą rozwoju?

Miara syntetyczna „rozwoj” skorelowana była dodatnio z: dochodami własnymi (0.5514), dochodami z PIT (0.741), dochodami z podatków i opłat lokalnych (0.5721), liczbą pracujących (0.7991), liczbą podmiotów gospodarczych (0.8596), liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (0.8107) i ujemnie z: rozmiarami subwencji (-0.6798), dotacji (-0.2846), odsetkami (-0.1789) i zadłużeniem (-0.1664).

Cechą charakteryzującą współczesne uwarunkowania rozwoju jest wyraźne zróżnicowanie potencjału gospodarczego poszczególnych regionów. Zróżnicowanie tempa rozwoju poszczególnych regionów jest rezultatem szeregu czynników wynikających między innymi z atrakcyjności położenia, dostępnych zasobów naturalnych, poziomu kapitału ludzkiego, infrastruktury transportowej, teleinformatycznej i usług publicznych. Potencjał gospodarczy decyduje o rozwoju ekonomicznym gminy i warunkuje przemiany gospodarcze dotyczące wzrostu produkcji, zatrudnienia, inwestycji, rozmiarów funkcjonującego kapitału czy dochodów.

Gminy województwa świętokrzyskiego są przestrzennie spolaryzowane pod względem finansów, infrastruktury i potencjału gospodarczego, które kształtują procesy ich działania i efektywność. Mają na to wpływ: poziom rozwoju, charakter gospodarki oraz położenie względem silnej jednostki jakimi są jednostki miejskie, a szczególnie miasto Kielce. Konstrukcja miary syntetycznej umożliwiła pomiar wielowymiarowego zjawiska, a także li-

niowe uporządkowanie badanych jednostek. Za korzyści w tym względzie można uznać kwantyfikację złożonego zjawiska za pomocą jednej wartości liczbowej, która ułatwiła wszelkie porównania oraz syntezowała obrazy cząstkowe dotyczące badanych elementów.

Regiony województwa świętokrzyskiego są przestrzennie spolaryzowane pod względem finansów, infrastruktury i potencjału gospodarczego, które kształtowane są przez: procesy zachodzące w gminach oraz ich efektywność. Mają na to wpływ: poziom rozwoju, charakter gospodarki (np. rolnictwo, przemysł, turystyka) oraz położenie względem silnej jednostki (w tym szczególnie miejskiej). Badania nad strukturami przestrzennymi i zróżnicowaniem województwa są istotne zarówno w związku z potrzebą dostosowania do standardów Unii Europejskiej jak i w podejmowaniu odpowiednich decyzji gospodarczych w skali regionów.

Bliżej miasta - większa efektywność

Gminy znajdujące się w bezpośrednim zapleczu miasta Kielce funkcjonują efektywniej w relacji do pozostałych. Położenie w sąsiedztwie największego ośrodka wielokrotnia aktywność obszarów w kierunku rozwoju nowych inicjatyw ekonomicznych. Dominują pod tym względem następujące jednostki: Sitkówka-Nowiny, Daleszyce, Miedziana Góra oraz Morawica. Do najmniej konkurencyjnych w regionie gmin należą m.in. peryferyjnie położone: Baćkowice, Łączna, Bieliny i Mniów. To tereny rolnicze, o słabo rozwiniętych funkcjach usługowych i zaniedbane infrastrukturalnie.

Uzyskane wyniki badań pozwalają na pełniejsze zrozumienie istoty i znaczenia gmin w rozwoju regionalnym. Rozwój gmin w województwie świętokrzyskim nie zależy tylko od czynników zewnętrznych, ale przede wszystkim od endogenicznych, charakterystycznych i specyficznych cech dla danej jednostki. Przedstawione w monografii analizy mogą być pomocnym narzędziem dla władz samorządowych w dokonywaniu oceny podjętych w przeszłości decyzji oraz skuteczności stosowanych na przyszłość instrumentów zarządzania regionem. Pozwalają wskazać słabsze i lepsze obszary działania jednostki oraz zaliczyć jednostkę do odpowiedniej grupy. Mamy nadzieję, że w prezentowanej analizie Czytelnik odnajdzie niektóre odpowiedzi na przedstawione kwestie, dzięki czemu we własnej sferze aktywności zyska zdolność do stawiania kolejnych pytań i znajdowania na nie odpowiedzi.

**Prof. UJK dr hab. Andrzej Pawlik
Dr Paweł Dziekański**

LITERATURA

- Dolata S. (red.) 1998, Funkcjonowanie samorządu terytorialnego - doświadczenia i perspektywy, Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole
- Dziekański P., 2018, Ocena efektywności funkcjonowania gmin województwa świętokrzyskiego w świetle ekonomii instytucjonalnej (analiza wielowymiarowa), Kielce.
- Frączkiewicz-Wronka A. (red.), 2007, Zarządzanie publiczne w lokalnej polityce społecznej Wyd. Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Warszawa
- Kraskowiak-Bal A., 2006, Potencjał gospodarczy gmin przygranicznych Polski południowej, Infrastruktura I Ekologia Terenów Wiejskich Nr 2/2/, PAN, Oddział w Krakowie, s. 149–158;
- Ossowska L., Pocza W., 2013, Poziom uwarunkowań poza przyrodniczych renty położenia obszarów wiejskich w Polsce, Journal of Agrobusiness and Rural Development, 4(30)
- Pawlik A., 2012, Potencjał innowacyjny w rozwoju regionalnym, Wydawnictwo UJK, Kielce, s. 152
- Pawlik A., Dziekański P., 2021, Sytuacja społeczno-gospodarcza gmin województwa świętokrzyskiego w latach 2010-2019, Wydawnictwo Rys, Poznań
- Szymkowiak M., Roszka W., 2016, Potencjał gospodarczy gmin aglomeracji poznańskiej w ujęciu taksonomicznym, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 207, Research Papers of Wrocław University of Economics nr 427

INFORMACJA O PUBLIKACJI

I DZIAŁANIACH ANALITYCZNYCH

P. Dziekański, 2020, Ocena efektywności funkcjonowania gmin województwa świętokrzyskiego w świetle ekonomii instytucjonalnej (analiza wielowymiarowa), Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce

A. Pawlik, P. Dziekański, 2020, Obraz społeczno-gospodarczy gmin województwa świętokrzyskiego Uniwersytet Jana Kochanowskiego Kielce

A. Pawlik, P. Dziekański, 2020, Atrakcyjność miast i gmin województwa świętokrzyskiego, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce

A. Pawlik, P. Dziekański, 2021, Sytuacja społeczno-gospodarcza gmin województwa świętokrzyskiego w latach 2010-2019, Wydawnictwo Rys, Poznań

Lokalna gospodarka musi być analizowana, rozumiana i wspierana w sposób uwzględniający specyficzne miejscowe warunki. Dlatego samorząd może poznać je i zrozumieć znacznie lepiej niż odległe szczeble władzy państwowej. Zadaniem władzy lokalnej stają się działania na rzecz własnego rozwoju gospodarczego. Rozwój gospodarczy na szczeblu lokalnym oznacza przyrost środków i możliwości, które pozwalają lokalnej władzy i mieszkańcom lepiej zaspokajać większą liczbę potrzeb na wyższym poziomie. Rozwój nie jest wolny od zagrożeń. Może spowodować wzrost zanieczyszczeń, degradację środowiska albo zmienić sposób życia, który dotychczas był ceniony przez mieszkańców. Może też wpłynąć ujemnie na dotychczasowe sposoby gospodarowania.

Gminy stanowią istotny element życia społecznego i gospodarczego. Ograniczone zasoby przy jednocześnie stale rosnących oczekiwaniach i potrzebach społecznych, wzmagają potrzebę racjonalnego i efektywnego gospodarowania publicznymi zasobami. Poziom i jakość realizowanych przez gminy zadań wynika z wielkości zasobów finansowych, jakimi jednostka dysponuje.

Działalność gmin podlega coraz większemu oddziaływaniu globalizacji i konkurencji. Z tego powodu coraz większego znaczenia nabiera poszukiwanie rozwiązań usprawniających zaspokajanie potrzeb społecznych. Wiąże się to z potrzebą ukierunkowywania działań na problematykę niedostatku zasobów oraz poszukiwanie odpowiednich koncepcji rozwojowych. Podjęta przez A. Pawlika, P. Dziekańskiego ocena wielowymiarowa rozwoju społeczno-gospodarczego gmin województwa świętokrzyskiego stanowi interesujący materiał dla działalności praktycznej w zakresie polityki rozwoju lokalnego, stanowi skompensowany zakres informacji pozwalający ocenić dotychczas realizowaną politykę, czy też zaproponować zmiany w dotychczas realizowanych działaniach.

Praca badawcza A. Pawlika, P. Dziekańskiego, zawarta w prezentowanych publikacjach rekomendowana jest środowiskom: samorządowym, eksperckim i opiniotwórczym oraz środowiskom akademickim realizującym funkcje badawcze i edukacyjne, w tym przede wszystkim studentom przygotowującym prace akademickie.

Next Generation EU

Fundacja Świętokrzyski Instytut Samorządu Terytorialnego serdecznie zaprasza do współpracy wszystkie osoby i podmioty zainteresowane priorytetami i wyzwaniami rozwojowymi świętokrzyskich samorządów.

W ramach działalności Instytutu m.in.:

- Organizujemy debaty merytoryczne, szkolenia i webinaria
- Przygotowujemy wspólnie z ekspertami raporty i analizy sektorowe
- Wydajemy kwartalnik samorządowy
- Prowadzimy codzienny merytoryczny dialog ze świętokrzyskimi samorządami na temat ich potrzeb, wyzwań i planów rozwojowych

Zapraszamy do współpracy wszystkich, którym bliskie są wartości i cele samorządowe na Ziemi Świętokrzyskiej.

Nasze motto brzmi:

„Moc współpracy – Moc działania”

Fundacja Świętokrzyski Instytut Samorządu Terytorialnego

Ul. Piotrkowska 12/909

25-510 Kielce

kontakt@sist.org.pl

tel. 605-556-706